

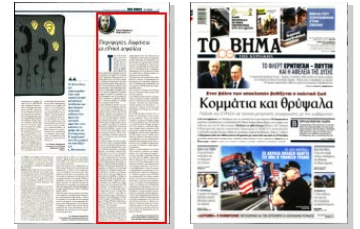
1. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Μέσο: ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 13/08/2022 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 13/08/2022

Σελίδα: 21

Innews ΑΕ - Αποδελτίωση Τύπου - <http://www.innews.gr>

**Τριαντάφυλλος
Καρατράντος**

Πληροφορίες, διαφάνεια και εθνική ασφάλεια

Τους τελευταίους μήνες, που ο κόσμος συγκλονίζεται από τον πόλεμο στην Ουκρανία, το αποτέλεσμα της βέρβαρης εισβολής της Ρωσίας, πάρα πολλοί ενημερώνονται για την κατάσταση στο πεδίο από τη Στρατιωτική Υπηρεσία Πληροφοριών της Μεγάλης Βρετανίας. Σύντομες κάρτες μέσω επίσημων λογαριασμών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Δείγμα εμπιστοσύνης σε έναν αξιόπιστο φορέα έναντι της προπαγάνδας, της παραπληροφόρησης και των fake news, συστατικό στοιχείο του ρωσικού υβριδικού δόγματος επιχειρήσεων. Μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου και τη σφοδρή κριτική που γνώρισαν οι υπηρεσίες πληροφοριών, φάνταζε απίθανο να υπάρξει τέτοια μορφή εμπιστοσύνης. Η συνεχής αλλαγή της φύσης των απειλών και οι νέοι και ασύμμετροι κίνδυνοι έχουν καταστήσει τις πληροφορίες ως τον σημαντικότερο πυλώνα της εθνικής ασφάλειας. Αλλωστε η εσωτερική με την εξωτερική ασφάλεια περιπλέκονται διαρκώς. Οι νέες τεχνολογικές εξελίξεις είναι επίσης κρίσιμες καθώς οι υπηρεσίες πληροφοριών πολλών χωρών έχουν πλέον περάσει στη φάση της τέταρτης βιομηχανικής επανάστασης. Αντίστοιχα τεχνολογικά εξελιγμένες, ωστόσο, είναι και οι απειλές τόσο από κρατικούς όσο και μη κρατικούς δρώντες. Μετα-δεδομένα, αλγόριθμοι, τεχνητή νοημοσύνη, Διαδίκτυο των πάντων είναι συστατικά αυτής της φάσης.

Στον σύνθετο κόσμο που ζούμε η ασφάλεια έγκειται, λοιπόν, σε κρίσιμο βαθμό στην άμεση ανταλλαγή πληροφοριών και στη συνεργασία διαφορετικών υπηρεσιών (εθνικής ασφάλειας, εσωτερικής ασφάλειας, αστυνομικές, στρατιωτικές, εξειδικευμένες κ.ά.). Για να μπορέσει να επιτευχθεί αυτό το κρίσιμο ζητούμενο, είναι απαραίτητα δύο στοιχεία: α) σύστημα εθνικής ασφάλειας και β) κοινότητα πληροφοριών. Η επιτομή του σύγχρονου κράτους εθνικής ασφάλειας, Η Ελλάδα καθυστέρησε δραματικά να προχωρήσει σε αλλαγές για τη σταδιακή μετεξέλιξη της σε σύγχρονο κράτος εθνικής ασφάλειας. Οι πρώτες ουσιαστικές κινήσεις έγιναν από την κυβέρνηση με τη μετεξέλιξη του ΚΥΣΕΑ σε Κυβερνητικό Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας, τη δημιουργία θέσης συμβούλου εθνικής ασφάλειας στο Γραφείο του Πρωθυπουργού και την υπαγωγή της ΕΥΠ στο Γραφείο του Πρωθυπουργού. Το τελευταίο δεν είναι σύμφωνο ελληνικού εξαιρετισμού, όπως το παρουσιάζουν κάποιοι, αλλά το συναντάμε σε διάφορες χώρες, όπως η Γερμανία, η Πορτογαλία, η Νέα Ζηλανδία, η Τσεχία κ.ά. Πόσο μάλλον στην Ελλάδα που δεν υπήρχε σύστημα Εθνικής Ασφάλειας, η οποία προϋποθέτει τον συντονισμό τουλάχιστον έξι υπουργεία. Οι υπηρεσίες πληροφοριών, από τη φύση τους, έχουν μια έντονη μυστική διάσταση, στην οποία βασίζεται η συλλογή πληροφοριών. Είναι άλλο πράγμα όμως η απαραίτητη μυστικότητα για λόγους ασφάλειας και άλλο η αδιαφάνεια. Εκ των πραγμάτων, λοιπόν, οι υπηρεσίες

πληροφοριών είναι στο επίκεντρο της σύζήτησης για την ανάγκη ισορροπίας μεταξύ επίτευξης της ασφάλειας και προστασίας των προσωπικών δεδομένων και των ελευθεριών. Αυτή η ισορροπία, αν και δύσκολη, δεν είναι ανέφικτη. Γι' αυτό άλλωστε και οι υπηρεσίες πληροφοριών δεν λειτουργούν σε black box, αλλά μέσα σε πλαίσιο ελέγχου, διαφάνειας και λογοδοσίας.

Η διαφάνεια και η εποπτεία έχουν τρεις βασικούς στόχους: α) δημοκρατική νομιμοποίηση των υπηρεσιών πληροφοριών, β) πρόληψη της αυθαιρεσίας και γ) έλεγχος και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας.

Πώς γίνεται ο έλεγχος και ασκείται όμως η εποπτεία σε άλλες χώρες; Μέσω πέντε τρόπων:

1) κοινοβουλευτική εποπτεία, 2) μηχανισμός εσωτερικού ελέγχου, 3) έλεγχος από την εκτελεστική εξουσία (Πρωθυπουργός, υπουργός ή κεντρικό κυβερνητικό όργανο), 4) δικαστικός - ετσαγωγικός έλεγχος και 5) εξωτερική αξιολόγηση και έλεγχος από Ανεξάρτητη Αρχή.

Η κοινοβουλευτική εποπτεία είναι το μέτρο που συναντάμε σε όλες τις χώρες, με ορισμένες, όπως η τότε Δυτική Γερμανία, να έχουν αντίστοιχες επιτροπές από τη δεκαετία του '50. Στις ΗΠΑ ο κοινοβουλευτικός έλεγχος ασκείται από δύο επιτροπές, στη Μεγάλη Βρετανία υπάρχει ειδικός επιτροπός, αλλά και μόνιμη κοινοβουλευτική επιτροπή (Intelligence and Security Committee). Σε άλλες χώρες, όπως η Γαλλία, συναντάμε και μονάδες εσωτερικού ελέγχου στις υπηρεσίες, ενώ στις επιτροπές κοινοβουλευτικής εποπτείας χωρών όπως ο Καναδάς και η Νορβηγία συμμετέχουν και ειδικοί επί θεμάτων πληροφοριών ή ασφάλειας.

Πρέπει να κατανοήσουμε πως ζούμε στην εποχή του πολέμου των πληροφοριών, στον οποίο όμως δεν συμμετέχουν μόνο τα κράτη. Ο Sir David Omand στο τελευταίο του βιβλίο «How Spies Think» σημειώνει πως «η έξυπνη συλλογή και ανάλυση πληροφοριών στην ψηφιακή εποχή δεν περιορίζεται μόνο στις μυστικές υπηρεσίες». Σε έναν τέτοιο μεταβαλλόμενο κόσμο δεν μπορεί να αμφισβητηθεί η χρησιμότητα και η αναγκαιότητα υπηρεσιών πληροφοριών. Ειδικά για χώρες όπως η Ελλάδα που αντιμετωπίζει ένα σύνθετο πλέγμα απειλών. Ούτε όμως να θυσιαστούν τα δικαιώματα στον βωμό της ασφάλειας. Γι' αυτό πρέπει να μεταρρυθμιστεί η ΕΥΠ, να θεωρακιστεί η διαδικασία επιχειρήσεων πληροφοριών ώστε να μην καταστρατηγούνται δικαιώματα και ελευθερίες, να ενδυναμοθούν η λογοδοσία και η εποπτεία του Κοινοβουλίου, να γίνει αποτελεσματικότερη η ΕΥΠ και να αποκτήσει η Ελλάδα μια πραγματική κοινότητα πληροφοριών. Σε αυτή την κατεύθυνση κινούνται οι αλλαγές που πρότεινε ο Πρωθυπουργός και αυτή τη συζήτηση πρέπει να την κάνουμε. Αφორά την εθνική μας ασφάλεια, αλλά και την ποιότητα της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου.

Ο κ. Τριαντάφυλλος Καρατράντος είναι δρ Ευρωπαϊκής Ασφάλειας και νέων απειλών, ερευνητής ΕΛΙΑΜΕΠ.